

I. N. D. T.

30

DISSERTATIO ACADEMICA,

DE

FIGURA NAVIS
NOACHI,

GEN. VI. Com. XIV.

QUAM,

Conf. Ampl. SENAT. PHIL. In Reg. Acad. Aboënsi.

PRÆSIDE

LAURENTIO O.
LEFREN,

L. L. O. O. & Græcæ PROFESS. Reg. & Ordin.

PRO LAUREA

Publicæ Bonorum censuræ subjecit

JACOBUS FRID. GADOLIN,

Austro-Fenno

IN AUDITORIO MAJORI DIE XXVI JUNII

ANNO MDCCLXXVIII.

H. A. M. C.

ABOÆ, Impressit Job. Christoph. Frenckell,

Reg. Acad. Typogr.

à
MONSIEUR.
JEAN HISINGER,
CONSEILLER AU COLLEGE DES MINES
CHEVALIER de l' Ordre Royale de Wafa.

MONSIEUR.

*L*a reconnoissance que je dois aux bienfaits sans nombre, que j' ai reçu de Vous, m' ont fait prendre la hardiesse de Vous offrir cette dissertation; trop largement payè de mes Veilles, si elle peut Vous convaincre des sentiments d' estime & de respect, avec les quels je prens la liberté de me dire

MONSIEUR

Votre tres humble & tres
obéissant serviteur
JAQUES FR. GADOLIN,

§. I.

Quamquam Summus rerum arbiter, animam humanam nobilissima prærogativa rationis optimo consilio exornavit; tantum tamen abest, ut totum genus nostrum huic Magistræ, uti decet, per omnia obtemperet, ut potius deplorandum, quod plerique mortalium, nescio quo carmine fascinati, haud raro ad vocem ejus prorsus obsurdescant. Nec plebeculæ solum vitio vertendum, quod oculo rationis clauso, quidvis imitetur in aliis, verum latius serpsit malum, nec familiaris quidem eruditorum percipit; adeo ut & de his prædicari apte possit: *si pauci fuerint nolumus imitari, quum plures facere ceperunt, quasi honestius frequentius sequimur; & recti apud nos locum tenet error, ubi publicus factus sit.* Facillimi quidem iis, qui hoc solum de seculis, ut vocant barbaris, valere arbitrantur, assensum præbere vellemus, si sine dispendio veritatis fieri posset; sed prohibent tamen antiqui fermenti reliquiæ, quæ animis hominum, imprimis semi eruditorum, etiamnum inhaerent.

Quod vero antiquarum rerum amor, indeque

A

orta

orta præjudicia nondum funditus ex animis erudit-
torum sint eradicata, occasio nobis fuit experiendi,
cum materiem dissertationis electuri, fortuito sup-
peteret perlustrare observationes quasdam críticas,
ab anonymo factas, circa versionem Sacrorum Bi-
bliorum Svecanam, a viris de patria & gente no-
stra meritissimis nuper editam; ubi auctor ad §. 18.
ficulneis sane argumentis impugnare conatur auctores
recentis hujus versionis, quum vocem Hebream נֶחֱמֶה
Gén. VI. v. 14. per *Nark*, pro *Arf*, reddiderut. Quod
vero hæc vox, notionem navis involvens, voci
Hebrææ & melius correspondeat & in ipsa re ma-
gis fundetur, in sequentibus, Tua B. L. benigna
freti interpretatione prolixius demonstrare conabi-
mur. Innoxium hoc nostrum propositum tanto minus
arrogantiæ nomine venire debere putamus, quanto
lubentius fatemur, illam nobis deesse facultatem, ut
perspicacioribus lectoribus dignum aliquid proferre
possemus. Atque hæc etiam est causa, cur singu-
la momenta a nobis tractanda, breviter tantum pro-
feremus & mitiori lectorum judicio subijciemus.

§. II.

Antequam vero ad textus Hebræi explicatio-
nem & analysin progredimur, a priori, ut dicunt,
demonstrare lubet, ædificium hoc notioni vocis Ar-
cæ, non correspondere, verum in ipsa re funda-
mentum habere notionem Navis a recentioribus ad-
hibitam. Deus enim, qui summa gaudet Sapien-
tia, dum Noachum, ejus familiam cæteraque anima-
lia

lia ab aquarum vastante impetu conservare voluit, non potuit non optima sapientissimaque eligere media, quibus finis hic clementissimus obtineri posset; quod sane fieri nequivisset, si supponeremus, Deum præscripsisse Noacho vehiculum quoddam construendum, quod secundum naturæ ordinem a se ipso institutum, saltem non optime fini a Deo intento inserviret. Si porro ingentem navis hujus mensuram consideraveris, eandem ferme invenies laterum proportionem, quæ etiamnum a Naupegis, in navibus optimæ conditionis conficiendis retineri solet, tamque artificiose, ad omnes diluvii circumstantias applicate, & ad animalia conservanda apte institutam fuisse; tantamque in toto hoc opere Divino elucere sapientiam, ut absolum sane foret statuere, ædificium hoc, Summum Sapientissimumque Architectum auctorem agnoscens, incongruo Arcæ nomine venire posse. Possent etiam pro asserto hoc nostro, Physicæ adferri rationes, quoniam autem Philologicum sit opus nostrum, & brevitati, quantum fieri potest, studemus, eas sicco, ut dici solet, pede præterire licebit; idque eo magis, quod singula fere verba textus Hebræi, ut infra ostendemus, nostram agant causam.

§. III.

Allatis itaque iis, quibus ex ipsius rei indole demonstravimus rationibus, aptiorem esse explicationem vocis Hebrææ תבה per Targum, quam Ark; jam ad ea disquirenda pergamus argumenta, quæ

garibus versionibus constat, interpretari solent. Nobis svecice *asfalt dect*, vel *taf*, tectum convexum quod denotat, interpretari placuit. Hæc interpretatio ideo displicet critico, cujus §. 1. mentionem fecimus, quod vox *dect* sit Germanica, nec aliis fere nota, quam nautis & iis, qui locis habitant maritimis. Hæc quam levis sit observatio, non opus est, ut multis ostendamus. Primum quidem lingua nostra non habet aliud vocabulum, quod rem rectius exprimat. Nomen enim *taf* nemo, Svecice loquens, adhibet, ubi de navi sermo est, contra vero nomen *dect* adhibent omnes. Hanc adpellationem solis nautis marisque incolis notam esse, gratis adserit. Et si vel maxime verum esset quod contendit, ideo tamen vulgo receptum terminum technicum non magis in gratiam hominum continentem incolentium mutare liceret, quam in gratiam priorum mutare licet eos terminos, qui res illis forte minus cognitæ denotent. Sed hæc *ὡς ἐν πηγήν*. De ipsa notione nominis *צַהַר* gravior est quæstio. Mirum sane est, quam varie illud reddant interpretes, quorum alii *fenestram*, alii *lumen* exponunt, alii *rem quandam lucidam*. Cl. Dickinsonus in Physica V. & N. Testamenti, *spiritum* fuisse opinatur *oleosa natura, fragrantem & undique instar solis lucentem*, a Nocho artificibus Chemicis confectum. Judæorum nonnulli *lapidem* fuisse sciunt *pretiosum phosphorescentem*. Utraque hæc opinio, solido destituitur fundamento & ad conjecturas precarias referenda est. Fenestram eo minus significare potest, quo certius constat, hanc Hebræis dici *חַלּוֹן*, hocque nomen de ipsa hac

navi adhiberi Gen. Cap. VIII. com. VII. quamvis ne hoc quidem præcise *fenestram*, sed aliam quandam *aperturam*, eam forte, quam Sveci *lucfa* adpellant, significare videatur. *Lumen* eatenus significare potest, quatenus verbum צהר ortum dedit nomini צהרים, quod meridiem valet, ipsique adeo radici potestas splendendi a multis subjici solet. Sed צהר ideo revera lumen significare, est conjectura idoneo destituta fundamento, quod facile ostendi posset, si per angustiam temporis liceret. Interea indirecte ostenderetur ex veriori vocis significatione, quam nunc evolutam atque adstructam dare conabimur.

§. IV

Finis hujus navis, necessitatem testi extra controversiam ponit. Tecta navium convexa esse & debere & solere, pariter certum est. Quod si igitur nomen צהר hujusmodi significationem tueri, adstruxerimus, eamque circumstantiæ textus non tam admittant, quam requirant, nonne hæc ceteris omnibus præferenda videbitur? צהר Hebræis olim dorsum significasse, ex Arabismo colligere licet. Arabibus enim dorsum significat levissima permutatione litterarum ejusdem organi *Da* & *Dad* vel *Zad*, quam frequentissimam esse, innumeris exemplis probari potest. Monuisse sufficiat in ipsa voce צהרים, meridies, eandem occurrere permutationem. Hanc enim vocem in eadem significatione usurpant Arabes, sed *Da* aut *Ta* loco *Dad* aut *Zad*, posito. De testis vocem צהר usurpari, etiam ex Arabismo constat.

stat. Quid? quod צהר apud Arabes sine ulla litterarum permutatione de testudine adhibitum, notet dorsum animalis seu tectum ejus convexum. Est enim dorsum testudinis gibbosum. Quemadmodum igitur צהר Hebrais & ὄρος Græcis, & dorsum & tectum denotant, ita nihil obstat, quominus idem de voce צהר affirmari possit. Tale quid etiam linguam Svecanam agnoscere, argumento esse possunt nomina ryggs, åferrgg, bergerrgg, quæ singula aliquid convexi, gibbosi & culminati involvunt. Hinc צהר Cel. Alb. Schultensius dorsationem interpretatur & צהרים ideo meridiem dici colligit, quod sol tunc culminat seu in ipso quasi dorso cœli versatur. Hinc Arabibus צהר dorsare dicuntur sidera, cum culminant: unde deinceps prognata est significatio ex alto prospiciendi, item clarum, lucidum & conspicuum esse. Ideo vero convexa sunt tecta navium, ut imbres incidentes eo facilius defluant. Quis credat, summum Architectum tam necessariam neglexisse circumstantiam, cum Noachum, artis imperitum, de prima navi ædificanda instituere vellet? Ego certe non credo.

§. V.

Quamvis autem, ut ex modo dictis potest, צהר tectum navis Noachi significet, idque vi vocis dorsatum seu convexum, hanc tamen proprietatem cum viris quibusdam doctis ex adjuncta formula צהר תכלית ad cubitum perficies illam, probari, non existimamus. His enim verbis figuram navis inferne
contra-

contractam describi putamus. Quum enim genus vocis צוה ideo latet. quod nuspiam nisi hoc loco legatur, iusto audacius agunt, qui eam pro foemina, nullo idoneo nixi fundamento venditant, ut suffixo foeminino in תכלה respondere queat. Tutius & rectius ad nomen תבה, quod ὁμολογούμενος foeminini generis est, nobis referendum videtur dictum modo suffixum. Quum Noachus ex sola voce צוה satis intelligere posset, qualis *superne* esse deberet figura navis, quam aedificare jubebatur, nihil vero, praeter hanc formulam, contineat descriptio operis, ex quo scire posset, qualis ejusdem figura *inferne* esse deberet, hanc, allata formula eo certius insinuari judicamus, quo majorem in Magistro scientiam & in Discipulo imperitiam artis Architectonicae fuisse, merito concipimus. Nostro igitur iudicio sensus formulæ hic est: *Ipsam navim hoc modo conficies, ut quæ superne quinquaginta cubitis lata est; paulatim utrinque in angustius cogatur, donec desinat in carinam, quæ unum duntaxat cubitum lata sit.* Hanc sententiam probaturi, non tam provocamus ad auctoritatem Rabbi Judæ, qui hanc navim, æque ac hodiernas, non tantum *superne*, sed *inferne* etiam acuminatam fuisse asserit, quam ad ipsam verborum naturam, quæ nunc paucis excutietur. Verbum כלל, ut singula doceant Lexica & varia scripturæ exempla confirmant, inter alia etiam significat, *absumi, consumi, finire, deficere.* Hinc in Pihel valet *crebris, repetitisque vicibus efficere, ut res deficiat.* Cumque vox תבה, cubitus terminum ponat, ultra quem progressivus ille defectus continuari non deberet, relinquitur, quod dixi.

diximus? debuisse navim continuo magis magisque coarctari, donec in memoratam modo latitudinem defineret. Idem ulterius probat vox *הלמלח*, qua cum hoc verbum construitur. Radix hujus vocis *הלע* *eminendi & increscendi* notiones tuetur. Littera *ד* radicalibus præmissa, inter alia, *nomina locorum* format. Hinc *הלמלח* *locum altum* denotat, & hic illam partem navis, quæ altissima & latissima erat, ubi incipere debebat coarctatio. Hinc addito præfixo, *ל*, *הלמלח* *fursum* significat, h. e. versus partem superiorem, Eccl. III. 21. Bf. VII. 11 Prov. XV. 24. &c. Quod deinceps præponitur *ד*, id proprie valere *a*, *ab*, *e*, *ex*, *de*, notissimum est. Hinc tota formula *הלמלח תכלה* significat: *inde a loco summo vel parte summa eam deficere facies.* i. e. contrahes. Hunc sensum tenuerunt LXX interpretes, qui hoc modo hanc formulam circumlocuti sunt: *ἐπισυράγων πηχέας τὴν κιβωτὸν καὶ εἰς πῆχυν συντελέσεις αὐτὴν ἀναγεν*, contrahendo facies arcam & ad cubitum finies eam superne. Svetice: *Mår tu gör arken, skalt tu draga ihop henne och låta henne ofswan ifrån ned åt, sluta sig ned en alns bredd.* Quod hujus figuræ sit ædificium, utrum id rectius *navis*, an vero *arcæ* nomine insigniri debeat ne in quæstionem quidem amplius venire potest. Atque ita breviter quidem? sed sufficienter tamen defuncti sumus negotio, quod nobis faciendum suscepimus. Quod vero auctores novi Speciminis versionis Geneseos Svecanæ, *Sartng*, quam *Stepp* transferre maluerint, id prudentissime ab iis factum esse existimo. Præterquam enim quod omne genus navium Syeticæ loquentibus integrum sit generali nomine

Gartny adpellare, aliquid certe incommodi tibi occurreret, quodcunque nomen specialius hic adhibueris. Quatenus enim navis Noachi tecto instructa erat & ingentem habebat magnitudinem, eatenus hât, quod Scapham valet, dici non potuit. Quominus vero *Urf* seu arca adpellari possit, variæ intercedunt causæ. Præterquam enim quod hoc nomen *figura* non convenit, etiam illud habet incommodi, quod in plerisque Sveciæ provinciis, partim *obsoletum* sit, partim in solis hæreat *capsulis*; quæ particulam quandam minimam arcaram constituunt, ut nihil de eo dicam, quod exoticæ sit originis, quæ in voce *Deff* critico nostro, noscio quam auribus offensionem adtulit. *Stepp* quidem haud incommode nominari potuisset, sed & hoc nomen generale est, plura genera navium comprehendens, & insuper, ni fallor, hoc etiam requirit, ut adsint mali, antennæ, rostra, vela, & id genus alia, quibus omnibus ædificium Noachicum destituebatur. Quod vero criticus nomen *Gartny* ex eo capite rejicit, quod profectiois significationem involvit, & Noacho nusquam necesse fuit proficisci, id adeo inficetum est, ut ne dignum quidem videatur refutatione. Quasi vero fieri posset, ut uno in loco hæreret navis, quam irata natura ventis & undis undique furentibus, in omnes partes indefinenter propelleret. Prius igitur capere quam carpere discant inepte seduli critici & suam potius famam solida doctrina augere, quam alienam ineptis cavillis minuere. Sed manum de tabula.

